

Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

A horrorfilm kategóriájának jellemzői
2024

Témavezető:
dr. Csontos Nóra

Hallgató:
Tóth Panna

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. Elméleti háttér.....	4
2.1 Kognitív szövegtipológiai megközelítés.....	4
2.2 A horrorfilmek tudományos megközelítései.....	5
3. Anyag és módszer.....	7
3.1 Kérdőíves vizsgálat.....	7
3.2 Port.hu portálon végzett vizsgálat.....	9
4. Eredmények.....	10
4.1 Kérdőíves vizsgálat eredményei.....	10
4.2 Port.hu portálon végzet vizsgálat eredményei.....	18
5. Konklúzió.....	26
6. Kitekintés.....	28
7. Bibliográfia.....	29
8. Források.....	30

1. Bevezetés

A horror, a biztonságban borzongás műfaja, és talán az egyik legkevésbé konvencionalizált műfaj. Ez nem csak annak tudható be, hogy a horror olyan filmműfaj, amely sok másik műfajjal átfedésben létezik és számos alműfajjal rendelkezik, hanem annak is, hogy a laikus filmnéző nem egy olyan filmes műfajjal találja szembe magát, ami meghatározottabb keretek között érvényesül, pl. romantikus filmek.

A horror a filmesztétikában, a filmmel foglalkozó tudományos munkákban – akárcsak a többi filmes műfaj – jól körülhatárolható jegyekkel leírható (l. például Kawin 2012). Ezek a jegyek ugyanakkor a műfaj tudományos meghatározásához járulnak hozzá. Jelen kutatás viszont a tapasztalati tudásra összpontosít, tehát arra, hogy a horror a laikus befogadók számára milyen összetevők mentén különül el más filmes kategóriáktól (pl. romantikus filmekről). A jelen kutatásban azt vizsgálom, hogy a laikus befogadók a tapasztalati tudás mentén hogyan alakítják ki e kategóriát. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak ahhoz, hogy megismerjük miként és milyen összetevők mentén alakítjuk ki a műfaj kategóriáját, hogyan válik a laikus befogadók számára önálló kategóriává. Ezen célokat a jelen vizsgálat két kutatással méri fel. A kutatások arra is lehetőséget adnak, hogy bemutassák, a horror nem alkot homogén kategóriát, valamint e kategória mentén kialakuló műfaj más kategóriákkal is érintkezik.

Jelen dolgozatomban a kognitív szövegtipológia elméletei keretét felhasználva egy filmes műfaj leírását kívánom megtenni. A bevezetés után először a kognitív, a tapasztalati tudáson, kategorizáción alapuló szövegtípus-felfogás elméleti hátterét mutatom be, ezt követően felteszem azt a kérdést, hogy egy alapvetően a szűkebb értelemben vett szövegre megalkotott elméleti keret, hogyan alkalmazható a horrorfilm kategóriájának leírásához. Ezt követően ahhoz, hogy a szöveget egy tágabb értelemben értelmezzem szükség van arra, hogy bemutassam, hogy a kognitív szövegtipológia miként alkalmazható a filmre, egy multimodális műfaj leírására. Majd a horrorfilmmel kapcsolatos tudományos munkákat összegzem. Mindezek után a kutatások anyagát és módszereit mutatom be. Majd az eredményeket ismertetem. Ezután összegzem az eredmények alapján megfogalmazható következtetéseket. Végül felsorolok néhány lehetőséget a téma további kutatásával kapcsolatban.

2. Elméleti háttér

2.1 Kognitív szövegtipológiai megközelítés

Az ember a megismerések során elvonatkoztatások által csoportosítja a világban fellelhető dolgokat, legyenek azok cselekvések, viszonyok. A mindennapi életben folyamatosan rengeteg kívülről érkező információt dolgoz fel és hív elő a hosszú távú memóriából. Ez a folyamat segít értelmezni és rendszerezni a világot, és kialakítsuk a jelentést. Az absztrakció és kategorizáció által az ember képes értelmezni és megérteni a különböző jelenségeket és tapasztalatokat, ami alapvető szerepet játszik a mindennapi megismerésben (Tolcsvai Nagy 2006: 70–71).

A tapasztalati tudáson alapuló kategorizációt (Tolcsvai Nagy 2006, 2017) két alapvető oldalról lehet megközelíteni. A kategóriák kialakulását egyfelől meghatározza a tudományos tapasztalat, másfelől pedig hétköznapi megismerés. A jelen kutatásban a tudományos tapasztalatot a horrorral foglalkozó tanulmányok rövid összegzésével végzem el. A hétköznapi tapasztalaton alapuló tudást pedig két kutatással mérem fel (ezeknek leírását l. *Anyag és módszer*), amelyek során a laikus filmnézők hétköznapi ismereteit kívánom bemutatni.

Tolcsvai Nagy (2017: 279–280) a tapasztalaton alapuló, „népi” kategorizáció jellemzőit az alábbi négy pontban fogalmazza meg:

1. a kategóriába felismert tulajdonságok alapján sorolódnak be példányok;
2. a besorolás fő elve a családi hasonlóság, az egyes tulajdonságok nyalábokba fogott és átfedő olvasatok sugaras készletébe rendeződnek;
3. a kategóriába sorolás fokozat kérdése, vannak középponti, „jó” példányok, és vannak kevésbé jók, amelyek a kategória kevesebb tulajdonságának felelnek meg;
4. a kategóriák körvonalai nem határozottak, több kategória egymással érintkezik.

Ezek alapján a kategóriába való besorolás mindaddig tart, ameddig a kategóriára általában jellemző tulajdonságot fedez fel. A fentebb említett kritériumok lehetővé teszik, hogy egy empirikus kutatás során rákérdezzek a horror tapasztalati alapú összetevőire hangsúlyozva azt is, hogy a példányok közötti hasonlóságok és különbségek is e műfaj mint kategória meghatározó elemeivé válnak. Ahogy „népi” kategorizáció segítségével és az adatközlők válaszai alapján összegyűjthetők azok a jellemzők, amelyek a mindennapi tapasztalatok alapján a horrorfilm műfaját meghatározzák, úgy a prototípuselmélet segítségével lehetőség nyílik megérteni, hogy hogyan alakulnak ezek a kategóriák a belső felépítésükből kiindulva. A

horrorfilmek és azok jellemzőinek esetében és az ezekre vonatkozó kategóriák megalkotásában is fontos szerepet játszanak a prototipikus példányok. A prototípuselmélet szerint egy kategória prototípusa az a példány, amely leginkább képviseli a kategória jellemzőit (Tolcsvai Nagy 2017, Kiefer 2007: 85). Míg a központi példányok általában megfelelnek a legtöbb felismert tulajdonságnak, addig a szélső, periférikus példányok kevesebb tulajdonsággal rendelkeznek. A kategória tartalmazhat prototipikus példányt, ami minden tulajdonságnak megfelel, illetve rendelkezhet egy legjobb példánnyal, ezutóbbi esetében a prototípus helye üres. A kategóriák leírása és jellemzése nem korlátozódik egyetlen sémára: bizonyos kategóriákban a fokozatosság érvényesül, miszerint vannak középponti, jó példányok, és kevésbé „jó példányok, amelyek kevesebb tulajdonságnak felelnek meg. Más kategóriákban a centrum-periféria elv helyett a tulajdonságok egy sugaras elrendeződés szerint szerveződnek, amelyek átfedésben létezhetnek egymással (Tolcsvai Nagy 2008: 43). Tolcsvai Nagy (2006: 71) azt is kiemeli, hogy a hagyományos az ún. népi kategorizációs elméletek közti különbségek tudományos szinten is jelentősek, de nem teljesen ellentétesek. Illetve a tapasztalati alapú kategorizáció leírása eleget tesz a tudományos szigorúság követelményeinek, miközben az empirikus adatokhoz való kapcsolat kevésbé feszült, mint az a priori elvé.

Ebben az elméleti keretben több szöveg leírása valósult már meg. Hámori (2017) például a vicc kategória leírását végezte el. Metanyelvi meghatározások alapján bemutatta a vicc sematikus szerkezetét, legfontosabb összetevőit, majd a vicc-műfaj elsajátításának lépéseit. Megfigyelte, hogy a megismert mintákból új szövegalkotás alapjává a kiemelt jellegzetességek válnak, amelyek pontosításra kerülnek a társas interakciók során, majd egy közös sémában egymáshoz rendeződnek. Klein (2000) a szappanopera-epizód és az ezzel funkcionálisan összefüggő szövegfajták viszonyrendszerét ábrázolta. A szerző a szappanopera-epizódot tipikus, médiumát tekintve televízióban megjelenő szövegfajtaként jellemzi. Egy központi szövegfajta köré gyűjtötte az ezzel összefüggésbe hozható szövegfajtaikat, és megnevezte a köztük felfedezhető funkcionális viszonyt.

A szöveg tágabb értelmezésének tekintetében, a film kategóriája is tekinthető szövegnek, hiszen a film elsősorban multimodális műfaj, ami számos kész mintát kínál, amelyekben a nyelv, a kép, a hang, a zene, a szöveg, a gesztus, a testtartás, a tekintet stb. közötti kölcsönhatás részletesen tanulmányozható, akár a médium lehetőségeinek és korlátainak jobb megértése érdekében, akár a multimodalitás kezdeti elemzéseként (Forceville 2010). Így a multimodális szövegek összekapcsolják a szöveget, a kép- és hanghatásokat, a kognitív szövegtipológia segítheti mindennek megértését, azt, hogy miként értelmezik és dolgozzák fel az emberek

ezeket a különböző elemeket, illetve lehetőséget adhat a multimodális szövegek komplexitásának megértésére.

2.2 A horrorfilmek tudományos megközelítései

Az imént említett gondolatok és fogalmak alapján a horrorfilm kategóriájának meghatározása nem is tűnhet olyan hatalmas kihívással járó feladatnak, viszont ez igencsak megtévesztő lehet. Számos szerző próbált olyan definíciót alkotni, amely bírna azzal a képességgel, hogy teljesen megkülönbözteti és elkülöníti a horrort a hasonló és hozzá közeli műfajoktól: a thrillertől, a sci-fi-től. Azonban mindig nehézségekbe ütköztek, mivel az egyik műfajra utaló tulajdonságok a másokban is megtalálhatók. A horrort olyan műfajként jellemezni, amely feszültségek kelt a befogadóban, nem elég pontos, hiszen a sci-fi, a thriller és a krimi is hasonlóan kiválthatja a feszültség érzését. Ugyanez elmondható a félelem érzéséről vagy a vér megjelenítéséről, amelyek szintén a horror jellemzői, de a fentebb említett műfajokban is megtalálható (Prohászková 2012).

Kawin (2012) a horrorhoz kapcsolódóan három csoportot emel ki, amelyek a horror kategóriáján belüli alcsoportok létrejöttét szervezik: (a) szörnyek, (b) természetfeletti szörnyek és (c) emberek. A szörnyek kategóriájába sorolta többek között a víziszörnyeket, a parazitákat, óriásokat, robotokat és az emberi kéz által alkotott szörnyeket, például Frankenstein is. A természetfeletti szörnyek kategória az előbb említettekhez képest talán ismerősebb elemeket tartalmazhat, ide tartoznak a vámpírok, szellemek, zombik, múmiák és vérfarkasok. Az utolsó kategóriához példaként említi az őrült orvosokat, szadistákat, őrült gyilkosokat, kannibálokat és *slashers*-t¹. A *slasher* mint horroron egyik alkategóriája létezik, aminek ugyan prototipikus elemeként jelenik meg a Kawin által bemutatott gyilkostípus, még sem ez az egyetlen eleme, ezenfelül a vér, a brutalitás, a túlzott erőszak társul még ehhez a fogalomhoz (Petridis 2019: 5). Utolsóként fogalomként egy olyan kifejezést szeretnék említeni, ami szintén egy alműfaj, a paranormális horror specifikus elemeként is, ez a *jumpscare*. Ez egy olyan technika, ami hirtelen és váratlan módon igyekszik megijeszteni a nézőt, általában hang- és képhatás kíséretében (Durotul 2021: 19) (l. bővebben 7. ábra ismertetése). Az előbb megemlített alkategória, a paranormális horror magába foglalja például a természetfeletti és paranormális jelenségek, jóslás és spiritualizmus valódi létezésének komoly vizsgálatait, továbbá ide sorolhatók az ürlény-látogatásokkal kapcsolatos témák (Jones 2022: 154). A horror műfajának

¹ Slashers: a horrorfilmekben megjelenő gyilkosok, akik valamilyen éles vágóeszközzel kergetik és majd kaszabolják le/ölik meg a menekülő karaktereket (Kawin 2012: 192).

meghatározásakor talán a legfontosabb jellemzői azok a hatásmechanizmusok, amelyeket a horrorfilmek a közönségben kiváltani szándékoznak. Ezek az érzelmi és fiziológiai reakciók állandóak maradnak, miközben más jellemzők és általános konvenciók fejlődnek. A horrorfilmek nézése során fellépő reakciók skálája igencsak széles, ez a következőkből áll: félelem, terror, rettegés vagy szorongás; ijedtség, sokk vagy libabőr, reszketés, borzongás vagy kiráz a hideg; hányinger vagy undor; szexuális vagy morbid kíváncsiság, empátia, megkönnyebbülés, sőt nevetés (Cherry 2009: 52)

3. Anyag és módszer

3.1 Kérdőíves vizsgálat

Jelen dolgozatban a horrorfilm kategóriájának meghatározásával foglalkozom. A tapasztalati alapú tudás felmérése két vizsgálattal történt: (a)kérdőíves vizsgálattal, (b) korpuszelemzéssel.

A kérdőív egy eldöntendő kérdést tartalmazott, a többi kérdés nyitott volt. Nem alkalmaztam feleletválasztós kérdéseket, hogy az adatközlők mindenképpen a saját mindennapi tapasztalataikról nyilatkozzanak. A kérdőív teljes mértékben anonim volt.

A kérdések a következők voltak:

1. Milyen sűrűn néz horrorfilmet?
2. Szereti a horrorfilmeket?
3. Mik azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amik alapján megállapítja, hogy ez egy horrorfilm és ezért szeretné megnézni filmet?
4. Mik azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amik alapján megállapítja, hogy ez egy horrorfilm és ezért nem szeretné megnézni a filmet?
5. Kérem fogalmazza meg saját szavaival, hogy mi a horror?
6. Kérem, sorolja fel, Önnek melyek azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amelyek egy horrorfilmhez elengedhetetlenek.
7. Ön szerint melyek azok az összetevők, amelyek nem szükségesek egy horrorfilmhez?

A kérdőív három szociometriai kérdést tartalmazott (nem, életkor, legmagasabb végzettség), ezt követően a kérdések az adatközlők horrorfilm nézési szokásaikra irányultak (*1. Milyen sűrűn néz horrorfilmeket?, 2. Szereti a horrorfilmeket?*). A kérdőív a második kérdés után

kettéágazott, aszerint, hogy az adatközlők hogyan viszonyulnak a horrorfilmekhez, a kérdések alapvetően ugyanarra mutattak rá csak nyelvileg másképp voltak megkonstruálva. Az adatközlő válaszáatól függően vagy a hármas számmal jelölt. Amennyiben a másodikként megjelölt kérdésre az adatközlő igennel válaszol, úgy a kérdőív a hármas számmal jelölt kérdésre (3. *Mik azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amik alapján megállapítja, hogy ez egy horrorfilm és ezért szeretné megnézni filmet?*) irányítja, amennyiben semleges választ ad, abban esetben pedig a négyes számmal jelölt kérdésre (4. *Mik azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amik alapján megállapítja, hogy ez egy horrorfilm és ezért nem szeretné megnézni a filmet?*) irányítja a kitöltőt. Ezzel az elválasztással szerettem volna azokat is bevonni a kutatásba, akik nem szimpatizálnak a horrorfilmekkel. Úgy gondolom, az, hogy ezek a adatközlők egy másik nézőponttal közelítik meg, hogy miért és mit nem kedvelnek a horrorfilmekben, az ugyanúgy hozzá fog járulni a kategória leírásához, mint azoknak a véleménye, akik szimpatizálnak a kategóriával. Mindezek után az adatközlők egységesen az ötös számmal jelölt kérdéssel (5. *Kérem fogalmazza meg saját szavaival, hogy mi a horror?*) folytatják, a kérdőív fennmaradó részében a kérdések nem ágaznak ketté. Végül a hatos és hetes számmal jelölt kérdések (6. *Kérem, sorolja fel, Önnek melyek azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amelyek egy horrorfilmhez elengedhetetlenek.*, 7. *Ön szerint melyek azok az összetevők, amelyek nem szükségesek egy horrorfilmhez?*) a horrorfilmek jellegzetes ismertetőjegyeire kérdeznek rá különböző módon.

A kérdéseket aszerint állítottam össze, hogy az adatközlők válaszaiból a horrorfilm kategóriájának a protoipikus, periférikus és kevésbé periférikus összetevői váljanak felmérhetővé.

A kérdőív a fentebb említett kérdéseken kívül még a következőkre is kiterjed, az alábbi kérdéseket is tartalmazza:

8. Fogalmazza meg röviden, hogy miért néz a horrorfilmeket.
9. Fogalmazza meg röviden, hogy miért szereti a horrorfilmeket.
10. Fogalmazza meg röviden, hogy miért nem néz a horrorfilmeket.
11. Fogalmazza meg röviden, hogy miért nem szereti a horrorfilmeket.
12. Mielőtt megnéz egy horrorfilmet, milyen elvárásokat fogalmaz meg?
13. Válasszon egy vagy több olyan horrorfilmet, ami csalódást okozott/nem nyerte el a tetszését, és indokolja meg miért! Kérem a film címét is tüntesse fel!
14. Válasszon egy vagy több olyan horrorfilmet, ami elnyerte a tetszését, majd indokolja meg miért! Kérem a film címét is tüntesse fel.

Jelen dolgozatban a 8-14 számmal jelölt kérdésekre kapott válaszok nem kerülnek kiértékelésre. Ezeknek elemzését – a jelen kutatás eredményeire alapozva – egy későbbi kutatásomban kívánom megtenni.

3.2 Port.hu-n végzett kutatás

A második vizsgálathoz a port.hu² weboldalon található laikus filmnézők szöveges és számos (1-10) értékeléseit vettem alapul. Ehhez a vizsgálathoz előzetes kutatásokat végeztem. Ezalatt a kutatás alatt megfigyeltem, hogy a weboldalt használók elsősorban egy fórumként használják a filmek értékelésére létrehozott oldalt, így nagyon sok esetben egymás személyére és véleményére irányulnak a kommentek, és sokkal kisebb arányban irányulnak az általuk értékelt filmekre. A választásom azért erre az oldalra esett, mert magyar nyelvű adatközlők értékeléseit szeretném vizsgálni egy magyar nyelvű oldalon. Ehhez a fentebb említett kérdőív 14. számmal jelölt kérdését (*14. Válasszon egy vagy több olyan horrorfilmet, ami elnyerte a tetszését, majd indokolja meg miért! Kérem a film címét is tüntesse fel.*) vettem alapul. Mint azt az előző fejezetben említettem ezt a kérdést nem értékeltem ki, de a kérdésre adott válaszok alapján gyűjtöttem ki azokat, amelyeket leggyakrabban említettek az adatközlők, ez összesen 29 filmet jelent (*'Az' I-II., Az ördögűző 1973, Kedvencek temetője 1989, 2019, A dolog 1982, Démonok között I-III., Fűrész I-VI., Sikoly I-IV., Nyolcadik utas a halál I-IV, A kör 2002, Az Apáca I-II., Annabelle I-III.*). E filmeknek értékeléseit vizsgáltam a port.hu-n. 3900 értékelést olvastam végig, ebből 200 olyan kommentet gyűjtöttem ki³, amelyek a film bármely összetevőjére irányultak. A kigyűjtés során figyelembe vettem, hogy mindegyik értékeléshez tartozzon szöveges és számos értékelés is.

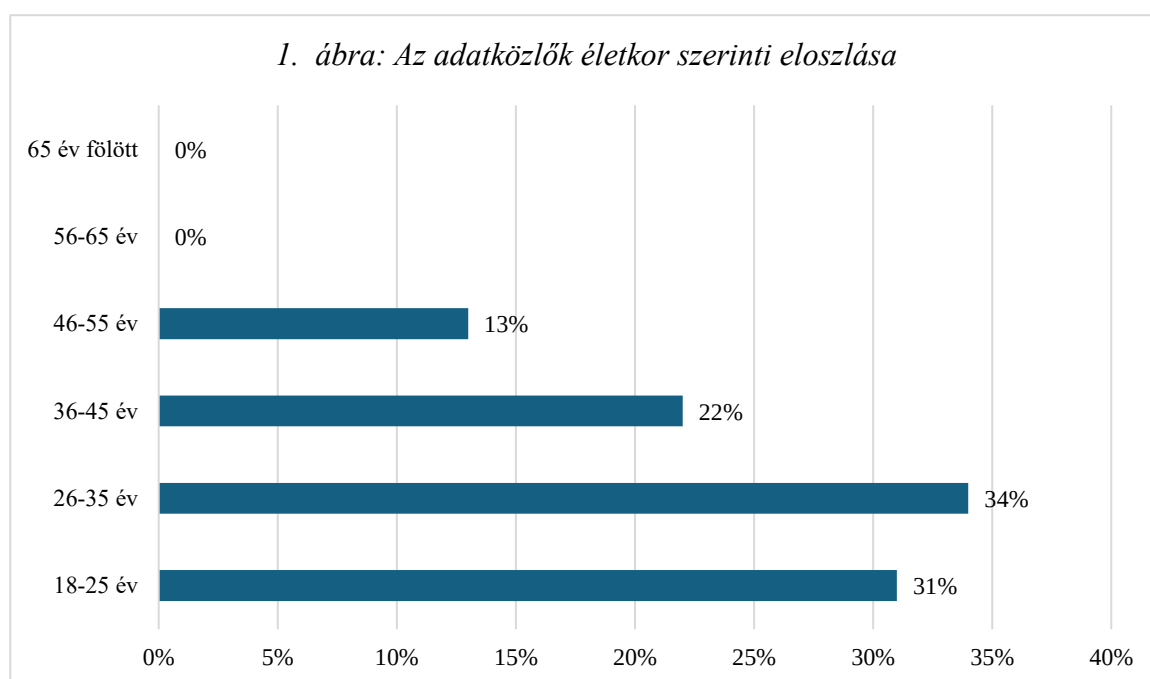
² Letöltés dátuma: 2024. 11. 09.

³ Az adatgyűjtés (2024. 10. 12-2024. 11.05) történt.

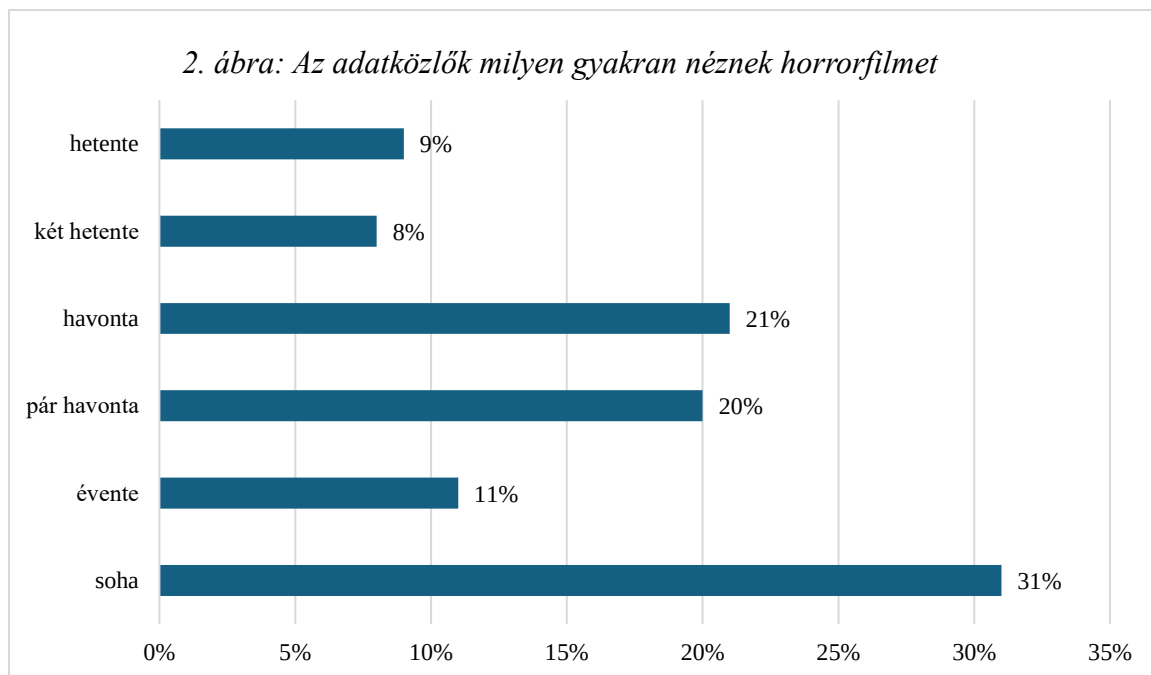
4. Eredmények

4.1 A kérdőíves vizsgálat eredményei

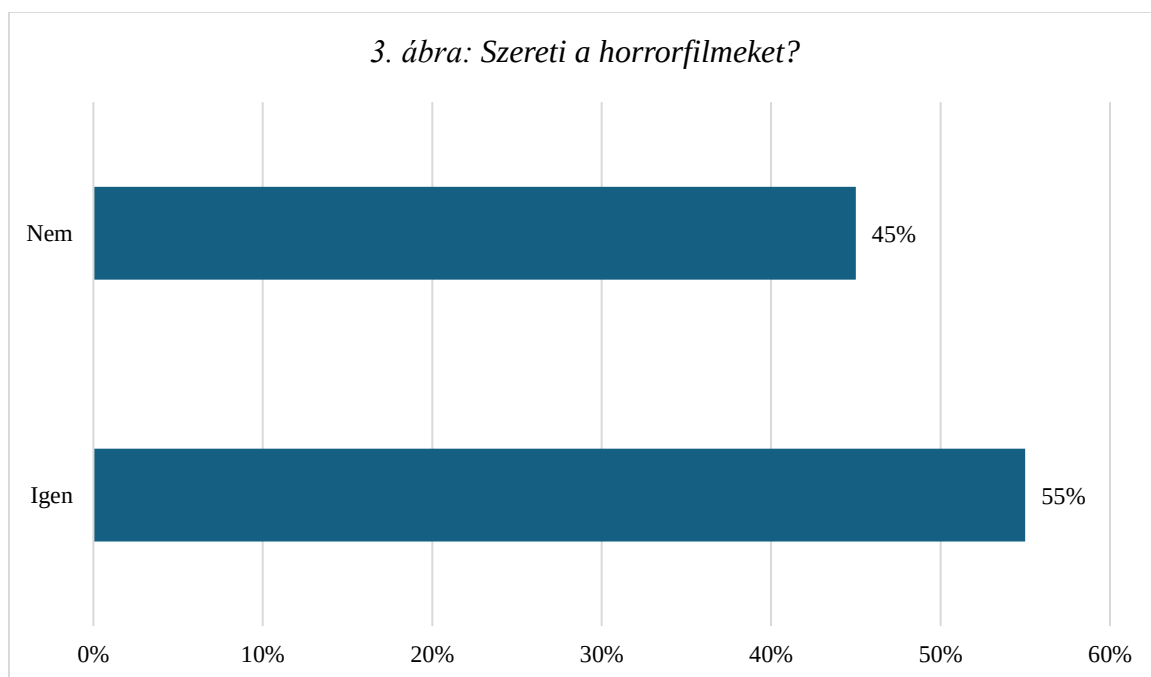
A kérdőív különböző közösségi média felületeken került megosztásra, többek között a Facebook-on, az Instagram-on, a Reddit-en és két weboldalon a Moly.hu-n, illetve a Snitt.hu-n. Hólabdamódszert alkalmazva 107 adatközlő töltötte ki. Az adatközlők 83%-a nő, 17%-a férfi volt, ami azzal az általános ténnyel magyarázható, hogy nők többet töltenek ki kérdőívet. Az adatközlők életkor szerinti eloszlását az alábbi ábra (1. ábra) mutatja.

A műfaji meghatározás kérdésében az adatközlők életkori eloszlásának heterogenitása jelentős annak tekintetében, hogy több generáción való átívelés az eredmények sokszínűségét eredményezi. Ahogy az ábrán látható 55 év fölött nem érkezett kitöltés. Az adatközlők végzettségének tekintetében 57% végzett egyetemet, 39%-a érettségivel, 3%-a szakközépiskolai és 1%-a általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A kérdőív készítésekor figyelembe kellett vennem azt is, hogy milyen sűrűn találkozók az adatközlő ezzel a műfajjal, milyen sűrűn néz horrorfilmet. A vizsgálat szempontjából szükségesnek tartottam ezt a kérdést is feltenni, hiszen aki jelentősen több alkalommal néz ilyen műfajú filmeket, sokkal árnyaltabb képet tud adni a horrorfilm műfaji jegyeiről és általánosságba a műfajról, mint az, aki évente egy-egy, a horror kategóriába sorolt filmet néz csak meg. Az erre a kérdésre adott válaszok eloszlását mutatja a 2. ábra.

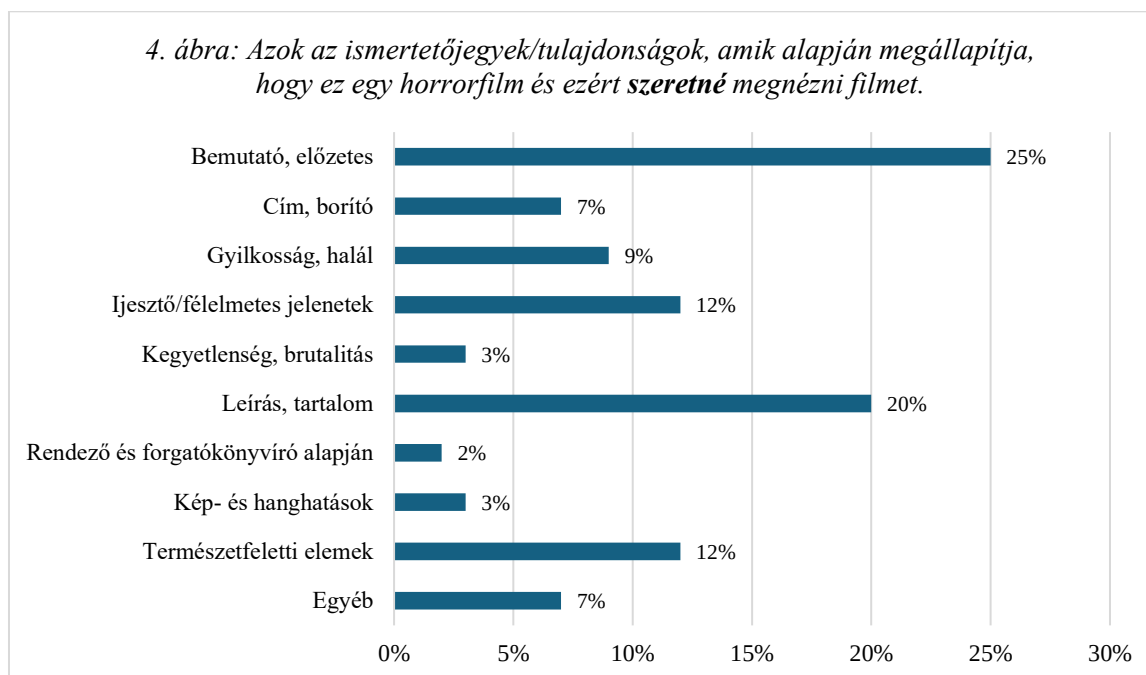

Ezt követően az adatközlők két csoportba kerültek annak függvényében, hogy hogyan viszonyulnak ezekhez a filmekhez: szeretik vagy nem szeretik a horrorfilmeket. Ezt a kérdést azért tartottam fontosnak, mert azok, akik nem kedvelik a horrorfilmeket, más ismertetőjegyeket fognak kiemelni, mint azok, akik szeretik a műfajt. Az elfogult nézők számára ezek a jellemzők már evidensek, míg a laikusok árnyaltabb műfajmeghatározásra jutnak. Ennek százalékos arányai az alábbi ábrán láthatók:

Ahogy az a 3. ábrán látható, az adatközlők ilyen arányban való eloszlása a kérdőív eredményeinek összehasonlítását tekintve kedvezően alakult. Ezt a kérdést követően a kérdőív bizonyos kérdései kettéágaztak. Mindazok, akik a 3. ábrán látható kérdésre igennel válaszoltak,

a következő kérdésre lépett a kérdőív szakasza: *Mik azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amik alapján megállapítja, hogy ez egy horrorfilm és ezért szeretné megnézni filmet?* Azok, akik a 3. ábrán látható kérdésre nemmel válaszoltak, a következő kérdést tettem fel: *Mik azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amik alapján megállapítja, hogy ez egy horrorfilm és ezért nem szeretné megnézni a filmet?* Elsőként azok válaszait mutatom be, akik igennel válaszoltak a 3. ábrán látható kérdésre. Mindez a 4. ábrán látható:

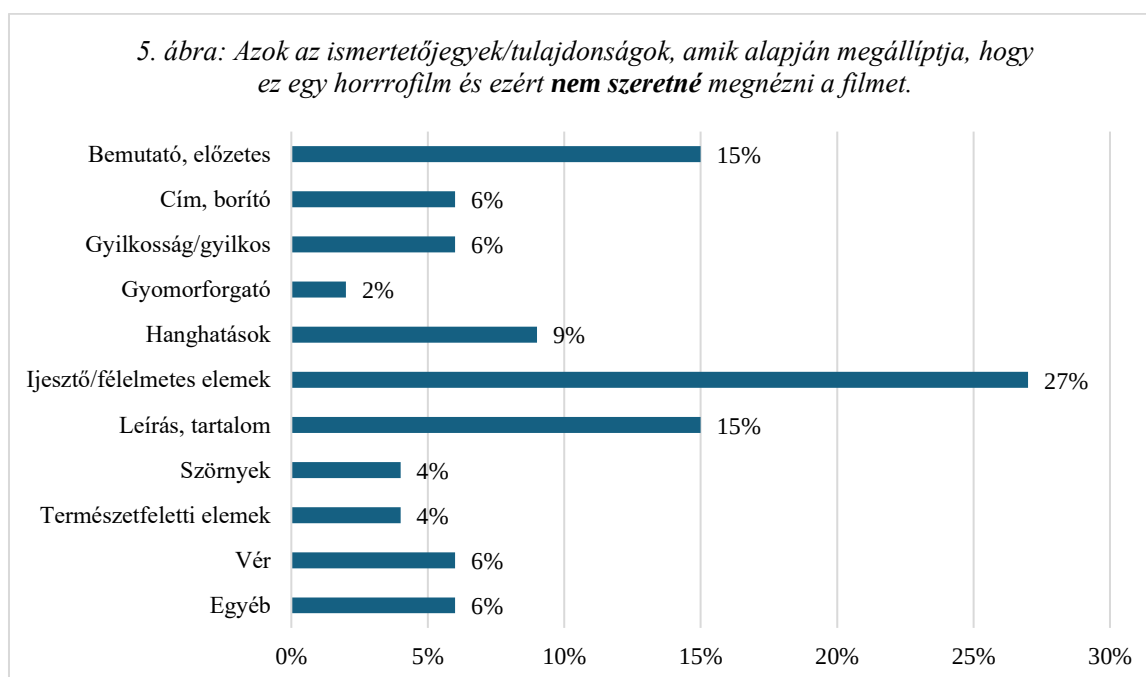

Mint az a 4. ábrán látható az adatközlők 25%-a reflektált arra, hogy a bemutató vagy az előzetes alapján állapítják meg, hogy az egy horrorfilm. Például⁴: *Bemutató alapján, Általában megszoktam nézni a filmek előzetesét és onnan már lejön, ha horrorfilmről van szó., Trailer alapján döntök többnyire.* A kitöltők 7%-a válaszolta, hogy a cím vagy a borító alapján ítéli meg, hogy megnézné-e a filmet, néhány példa válaszokból: *Egy borítóról megállapítható vagy plakátról, ami a filmet reklámozza., Cím, borító., Piros borítókép.* Az adatközlők 9%-a ismertetőjegyként a halált és gyilkosságot említi: *Gyilkosság/halál van benne, Halál jelenetek., Van benne gyilkosság.* Ezt követően a válaszadók 12%-a írta az ijesztő jeleneteket a horror tulajdonságaként, például: *Félelmetes, Ijesztő eseményről szól., Ijesztő jelenetek.* 3%-a kitöltőknek a kegyetlenséget és a brutalitást nevezte meg ismertetőjegyként. Például: *brutalitás, nagyfoku kegyetlenség.* A kérdőívet kitöltők 20%-a tartalom és a leírás alapján ismeri fel a horrorfilmeket. Például: *Megnézem a leírásban, hogy horror-e vagy sem..., A filmek rövid leírását mindig elolvasom., A Streamer szolgáltatóknál a címkéket is nézem., A leírás alapján.*

⁴ A kérdőívből származó nyelvi adatokat, példákat a dolgozat teljes terjedelmében az eredeti helyesírásban közlöm.

Az adatközlők csupán 2%-a nyilatkozta, hogy a rendező és a forgatókönyvíró alapján állapítja meg, hogy érdemes-e megnézni a filmet: *Ki rendezte, kinek a forgatókönyve alapján készült.* A kitöltők 3%-a a kép- és hanghatásokból ismeri fel, hogy horrorfilmről van szó, például: *Jellemző zene, sötét alakok a háttérben.* A válaszadók 12%-a természetfeletti elemek megjelenéséből állapítja meg, hogy horrorfilmet néz, például: *Túlvilági élet., A lényeg számomra, hogy paranormalitással foglalkozzon., Természetfeletti jelenség van benne.* Ezeken felül az *egyéb* kategóriába soroltam azokat a beérkezett válaszokat, amelyek a fentebb említett kategóriák keretein túlmutatnak, vagy nem a kérdésre válaszoltak, ezekből kiemelek néhány választ: *Csak megnézés után lehet eldönteni, hogy horror e., Ha jó horrorfilmre vágyom, akkor a régi kedvenceimből választok. Túl sok minden közrejátszhat, de van amikor csak random választok egyet.*

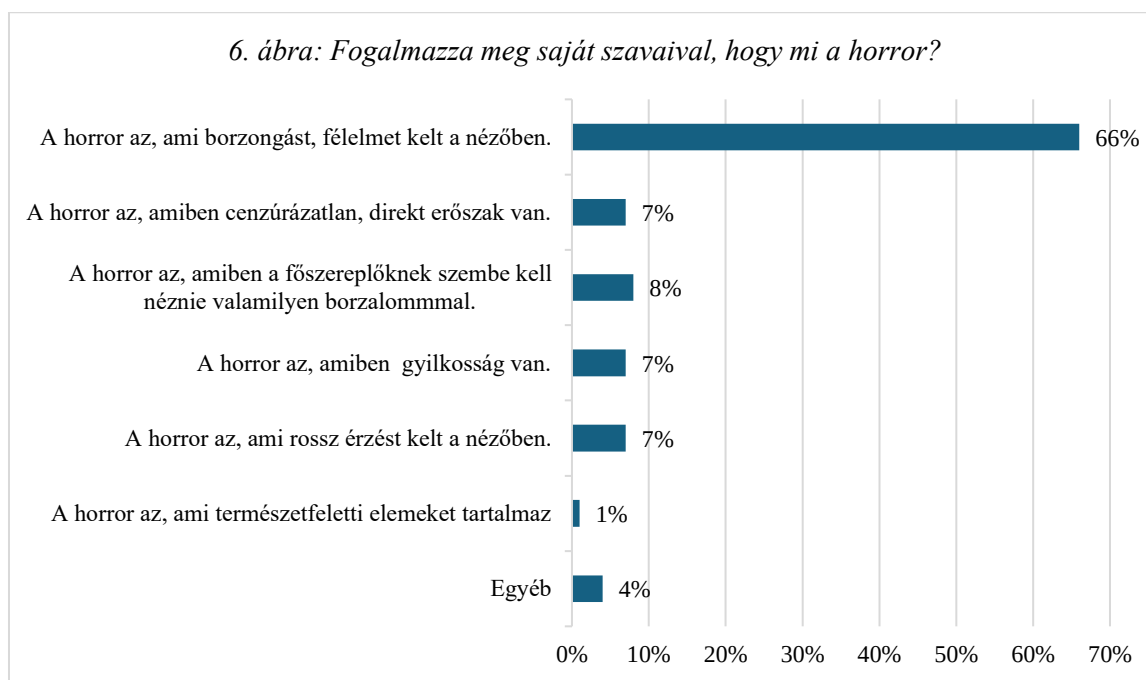
A következő ábrán, azok az adatközlői válaszokból kialakított kategóriák láthatók, amelyek esetében az adatközlők úgy nyilatkoztak, hogy nem szeretik a horrorfilmeket.

Mint az az 5. ábrán látható a horrorfilmekkel nem szimpatizáló adatközlők 15 %-a a bemutató vagy az előzetes segítségével állapítja meg, hogy horrorfilmet néz, például: *A filmek előzeteseit mindig megnézem filmnézés előtt, elég árulkodóak., Előzetest megnézem., A trailer alapján.* 6%-a a kitöltőknek a cím vagy a borító alapján ítéli meg, például: *oda van írva a cím, borítókép, látom a plakátot.* Az adatközlők szintén 6%-a gyilkosságok megjelenéséről ismeri fel, hogy horrorfilmet néz: *Sorozatgyilkosságok vannak benne, gyilkolás, gyilkolást mutatják.* A válaszadók 2%-a gyomorforgató szót használta. 9%-ban jelentek meg az

adatközlői válaszokban a hanghatásokra vonatkozó kifejezések. Például: *A zenei aláfestés, Rémisztő zene, Hangeffektusok*. 27%-os arányban a kitöltők az ijesztő elemeket ismerik el a horrorfilm tulajdonságaiként, példaként: *Félelmetes jelenetek., Ijesztő., Ha megijedek tőle akkor nem nézem meg*. 15%-ban a leírás és a tartalom alapján döntötték el, hogy horrorfilmet látnak, például: *Egy film megnézése előtt már utánanézek a műfajának és a cselekményének és utána döntöm el, hogy megnézzem-e., A film leírása*. Az adatközlők 4%-a a szörnyek megjelenését emelte ki: *szörnyek, zombik*. A kérdőívet kitöltők 4%-a a természetfeletti jelenségeket írta le, például: *természetfeletti lények, természetfeletti lények*. 6%-a a válaszadóknak a vért tartja a horrorfilm ismertetőjegyének, például: *sok a vér; véresség, vér*. Utolsóként a 6%-os egyéb kategóriába soroltam azokat a válaszokat, amik nem voltak értékelhetőek. Néhány példa erre a kategóriára: *Mozog a kép, Nincsnek, általában elalszom rajtuk*.

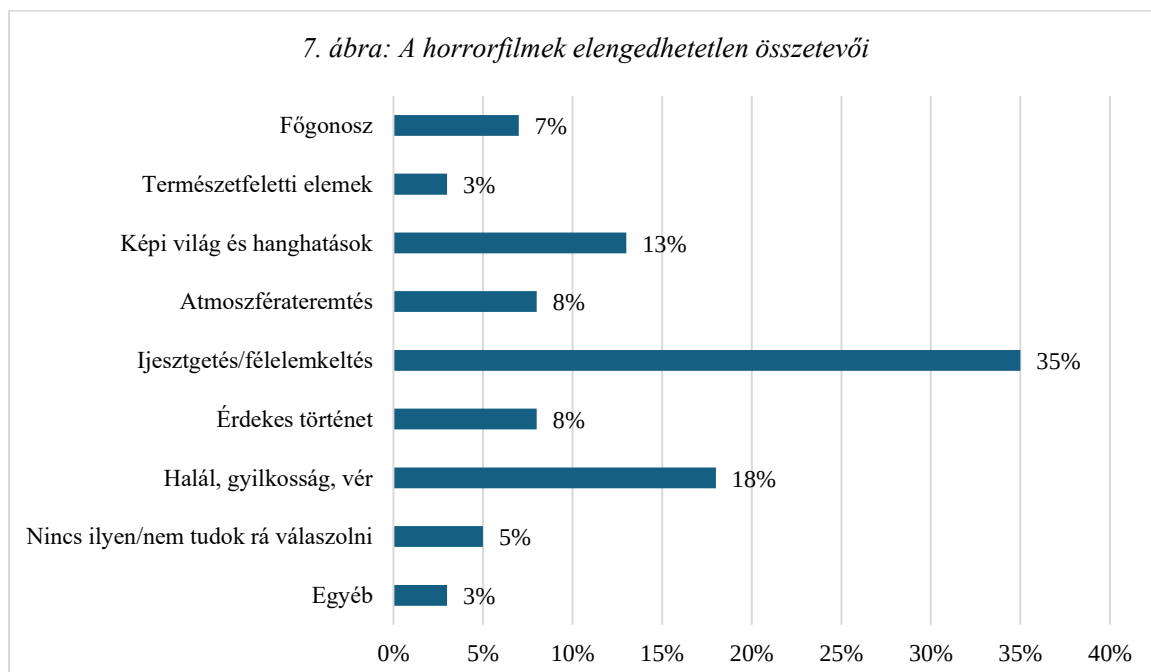
Ezt követően az adatközlőknek saját szavaikkal kellett megfogalmazniuk, hogy mi a horror (*Kérem fogalmazza meg saját szavaival, hogy mi a horror?*). Ennek eredményei a 6. ábrán láthatók.

Mint az a 6. ábrán látható, az adatközlők 66%-a szerint a horror az, ami félelmet kelt a nézőben. Erre példaként hozom a következő válaszokat: *Olyan zsáner, amely a félelmet hivatott előhozni a nézőből., Egy olyam filmes műfaj, aminek célja a néző megrémisztése. A horror olyan képek, események bemutatása filmen vagy szövegben, amelyek szándékosan félelmet keltenek, elborzasztanak*. Ezt követően az adatközlők 7%-a nyilatkozta, hogy a horror az, amiben erőszak

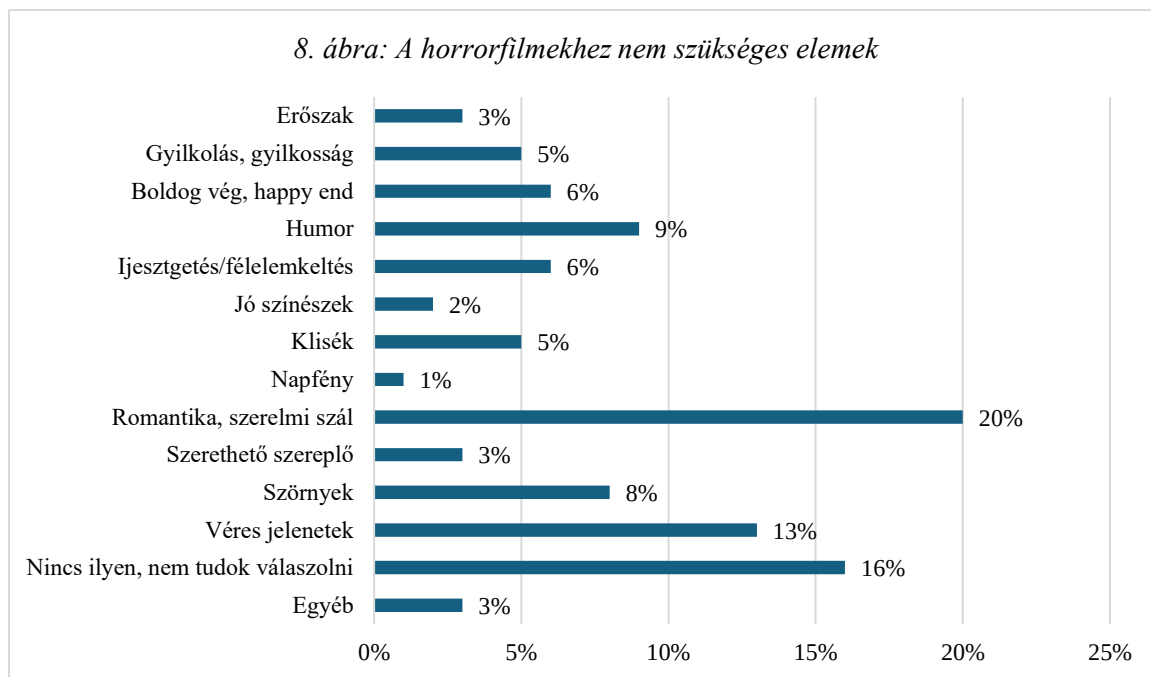
van, például: *Erőszakos történet., Egy olyan műfajú film, könyv, amelyben kendőzetlenül jelenik meg a brutalitás., Cenzúrázatlan, direkt erőszak.* A kérdőívet kitöltők 8%-a szerint a horror az, ahol a főszereplőknek valamilyen borzalommal kell szembenéznük, megküzdeniük. Például: *A főszereplő brutális, életveszélyes és/vagy halálos helyzetbe kerül menekülnie/harcolnia kell az életéért egy agy több látható vagy láthatatlan ellenséggel., Egy olyan műfaj, ahol a főszereplőnek szembe kell néznie valamilyen borzalommal.* Mindezek után a kérdőívet kitöltők 7%-a azt definiálta horrorként, amiben gyilkosság van, például: *A horror gyilkossággal ellátott műfaj., Gyilkosság, Olyan film/mű, aminek alaptartozéka a gyilkosság.* Az adatközlők 7%-a jellemezte a horrort úgy, hogy a horror az, ami rossz érzést kelt a nézőben, például: *Jelenetek, melyek rossz érzést keltenek., Kellemetlen érzést képes kiváltani az emberből.* A kitöltők csupán 1%-a válaszolta, hogy a horror az, amiben természetfeletti elemek vannak: *Természetfeletti elemeket tartalmazó mű.* Végül az egyéb kategóriába került minden olyan válasz, ami nem voltak értelmezhető vagy valahonnan idézett az adatközlő, ez az adatközlők 4%-a. A következő példákkal szemléltetem: *Minden film horror rossz, amikor a drámai hatást és katarzist csak direkt eszközökkel tudják létrehozni., „The monsters are real, and ghosts are real too. They live inside us, and sometimes, they win.”, Egy olyan műfaj, ami abból meríti a varázsát, hogy bekapcsolja az ember elméjében a "fight or flight" reakciót.*

A következő kérdés (*Kérem, sorolja fel, Önnek melyek azok az ismertetőjegyek/tulajdonságok, amelyek egy horrorfilmhez elengedhetetlenek*) arra kívánt rákérdezi, hogy az adatközlők milyen prototipikus ismertetőjegyekkel jellemzik a horrort. Ennek eredményei a következő ábrán (7. ábrán) láthatóak:

Ahogy az a 7. ábrán látható, az adatközlők 7%-a úgy gondolja, hogy egy horrorfilmben a főgonosz elengedhetetlen, példaként: *Kellően körmönfont főgonosz, megfelelő főgonosz, kidolgozott gonosz karakter*. 3%-a a kitöltőknek a természetfeletti elemeket említette: *természetfeletti elemek*. A válaszadók 13%-a képi világ és hanghatások együttes jelenlétét adta meg szükséges elemként, például: *Erős hanghatások, erős képhatások., A legfontosabb a képi világ és a hanghatások. Nagyon jó hangok*. Az adatközlők 8%-a az atmoszférateremtést emelte ki: *Atmoszférateremtés, ne a megijesztésemre gyúrjon a film., Számomra a hangulatkeltés a legfontosabb*. Ezt követően az adatközlők 35%-ban az ijesztő elemeket tartják elengedhetetlennek egy horrorfilm kapcsán. Például: *Lehessen félni alatta., Ijesztő, rémisztő., Legalább egy kicsit ijesszen meg., Jumpscare., Igazából az egyetlen dolog, ami szükséges, hogy valamennyire ijesztő legyen, legalább a témát tekintve*. 8%-a a válaszadóknak az érdekes történetet tartja fontosnak, például: *Érdekes alaptörténet., Mindenképpen legyen csavaros történet., Véleményem szerint a megfelelő sztori, a nem túl nyújtott történet*. A kitöltők 18%-a szerint a halál, a gyilkosság és a vér mind elengedhetetlen összetevők. Azért kerültek egy kategóriába, mert a kitöltők válaszaiban ez a három jelző folyamatosan egymás mellett jelent meg. A 19% a következőképpen adódik össze: 7%-ban a vér kifejezés megjelenése, szintén 7%-ban a gyilkosság és 5%-ban a halál. Példaként: *halál, gyilkosság, vér, gyilkosságok, gyilkolás*. Az adatközlők 5%-a nem tudott válaszolni vagy számára nincs ilyen elem, például: *Nincs ilyen, működjön minden film a maga eszközeivel., Mivel nem szeretem, semmi sem "elengedhetetlen"*. A 3%-os egyéb kategóriába soroltam azokat, ahol nem érkezett egyértelműen értékelhető válasz, például: *Minden kell., Nem tudom, rémült arcú főszereplő?*.

Az utolsó kérdés (*Ön szerint mik azok az összetevők, amelyek nem szükségesek egy horrorfilmhez?*) arra irányult, hogy mik azok a jellegzetes elemek, összetevők, amiket a filmnézők nem gondolnak szükségesnek egy horrorfilmhez (l. 8. ábra). Ez a kérdés az előző kérdés kiegészítéseként is szolgál, illetve a jegyekben megjelenő kontrasztra való rávilágítás szempontjából is jelentős.

Ahogy az a 8. ábrán látható, az adatközlők 3%-a nem találja az erőszakot szükséges elemnek, például: *nyílt erőszak, erőszak*. 5%-a az adatközlőknek a gyilkosságot nem tartja kötelező elemnek egy horrorfilmben, a következő válaszok érkeztek: *sok öldöklés, gyilkolás, gyilkosságok, vérengzés*. A kérdőívet kitöltők 6%-a írt, hogy nincs szükség *boldog végre, happy end-re*. A válaszadók 9%-a nem találja szükségesnek a humor megjelenését, erre a következő példákat hozom: *Humor. Az nagyon nem kell., Vicces jelenetek., Komikus elemek*. 6%-a az adatközlőknek az ijesztő jeleneteket adta meg válaszként, például: *Jumpscare-ek. Olcsó és ha egynél több van, már semmit nem ér., Gagyi ijesztgetés*. A kitöltők 2%-a *jó színészeket* nem tart szükségesnek. A válaszadók 5% a klisék vagy klisés jelenetek adta meg válaszként. Ennél az adatközlők csak az említett „*klisék*” kifejezést írták, bővebb kifejtésre nem került sor. A kitöltők csupán 1%-a írta, hogy *napfény* nem kell a horrorfilmekbe. Az adatközlők 20%-a emelte ki, hogy egy horrorfilmben nincs szükség romantikus szálra, ezt a következő példákkal szemléltetem: *felesleges romantika, szerelmes jelenetek, Nem kell, hogy legyen benne szerelmi szál*. A kitöltők 3%-a adta meg válaszként, hogy nincs szükség szerethető szereplőkre, például: *Kedves, szerethető szereplők., Szimpatikus szereplők*. Ezt követően az adatközlők 8%-a írta válaszként a szörnyeket, például: *gagyi műszörnyek, zombik, vámpírok, farkasemberek, Szörnyek nélkül is lehet remek egy horror*. 16%-a válaszadóknak vér megjelenítését, a véres jeleneteket nem tartja szükségesnek. Néhány példa erre a kategóriából: *fröcsögő vér, rengeteg vér, művér, véres jelenetek, vér ábrázolása*. Az adatközlők 16%-a nem tudott válaszolni a kérdésre vagy nem tudta konkretizálni a választát, például: *Erre a kérdésre nem tudok*

válaszolni., Én nem vagyok szakértője a dolognak, de gondolnám, hogy a fent felsoroltakon kívül semmi más nem kell bele., Nincs ilyen. Utolsó kategória a 3%-os egyéb kategória, ide soroltam minden olyan adatközlői választ, ami nem a kérdésre válaszolt vagy nem volt értékelhető, erre hozom a következő példákat: Sült banán és sztepptánc., Bármilyen jó alap lehet, ha a megvalósítás közben jól építkezik a film, talán egy musicalt kevésbé tudnék horrorként elképzelni., Számomra a legijesztőbb horrorok a pszicho-horrorok. Ugy gondolom, hogyha az ember ijesztő természetfeletti karaktereket vagy verengzést lát, attól könnyebb elvonatkoztatni, hogy 'ez csak egy film'.

4.2 A port.hu portálon végzett vizsgálat eredményei

A port.hu magyar nyelvű filmek értékelésére szolgáló oldalról 3900 kommentet vizsgáltam. A vizsgált kommentekből 200-at értékeltem ki, ebből 311 összetevőt állapítottam meg. A port.hu filmértékelő weboldalról összegyűjtött filmértékelések szöveggel és egy 1-től 10-ig terjedő skálán is értékelésre kerülnek a legfőképp laikus filmnézők által. Ebben a kutatásban egyaránt vizsgáltam, hogy az elemzésre kerülő filmek kommentjeiben a hozzászólók hány pontra értékelik az adott filmet, illetve a szöveges bejegyzések nyelvi konstruálását: milyen nyelvi összetevők irányulnak a film bármely összetevőjére.

A vizsgált filmekre (l. *Anyag és módszer*) a kommentelők 13%-a adott 1 pontos értékelést, 4%-a 2 pontos értékelést, 5%-a 3 pontot adott, 6%-a az adatközlőknek 5 pontos értékelést jelölt. Az adatközlők 9%-a 6 pontos értékelést adott, 8%-a 7 pontot adott, 13%-a 8 ponttal értékelt, 12%-a 9 ponttal és 27%-a 10 ponttal.

	10/1	10/2	10/3	10/4	10/5	10/6	10/7	10/8	10/9	10/10
Félelmetes/ijesztő/borzongató							2	5	4	25
Félelemkeltés, ijesztő elemek hiánya	8	2	3	4	7	12	3	5	4	
Undorító/gyomorforgató jelenetek	1									
Undorító gyomorforgató jelenetek hiánya				1				1		
Feszültségkeltés						1		1	2	3
Feszültségkeltés hiánya	2									
jó karakterek		1			1	1	2	2	2	4
rossz karakterek	5				1	1	1			
Történet/cselekményszál						2	5	6	7	9
rossz történet	5				4	3				
Van benne vér (pozitív)								1	1	1
Nincs benne vér (pozitív)								1		1
Brutalitás megjelenése (negatív)	3						1			1
Brutalitás megjelenése (pozitív)							1			1
Brutalitás hiánya (pozitív)								1		3
Kiszámítható	3	1	1	1	1	2	2			1
Unalmas/nem köti le a figyelmet	4	1	5	4	4	2	1	1	2	1
Izgalmas							1	7	6	7
Nyomasztó hangulat/atmoszféra					1		2	4	5	9
Képi világ			1		2	1	3	2	2	6
Hanghatás, zene							1	3	4	7
Paranoia									1	2
Érintkezhet más filmes műfajjal				1		1			1	4
Vicces										2
Haláleset hiánya						1				
Happy end/Boldog vég					1					

1. táblázat: Port.hu-n megjelenő vélemények nyelvi összetevői a horrorra vonatkozóan
(darab)

A port.hu weboldalról kigyűjtött véleményekből minden olyan összetevőt felvettem a táblázatban, ami a horrorra irányul. Jelen esetben nem kategóriákat hoztam létre, hanem

táblázatba gyűjtöttem az értékelésekben található nyelvi összetevőket, a nyelvi példákból kiindulva. A táblázatban megjelenő számok az értékelésekben megjelenő nyelvi elemek darabszámát jelentik. A nyelvi összetevőket az alapján fogom bemutatni. Illetve azokat az összetevőket, amik ugyanarra a nyelvi összetevőre reflektálnak, de más attitűddel, azokat összevonva fogom bemutatni.

Az X. ábra eredményei alapján a félelemkeltés vagy annak hiánya 36 adatközlő véleményében a következőképpen jelent meg: azok, akik 10/1-10/6-os értékeléssel jellemezték a horrorfilmeket, egyhangúan a félelemkeltés hiánya jelenik meg. Például: *a gyerekmesék is ijesztőbbek...*, *Vannak parás japán horrorok, de ez pont nem az...*, *Értelmetlen, nincs benne semmi ijesztő...* Ezt követően azok között az adatközlők között, akik 7, 8 vagy 9 ponttal értékelték a filmet, egyaránt megjelent olyan értékelés, ami az ijesztő elemek hiányát fejezi ki és olyan ami a félelmetességet emelte ki, ezt a következő példákkal szemléltetném: *Ahhoz képest, hogy az RTL Klub 18-as karikát adott a filmre, nem volt olyan nagy durranás „félelemügyileg”, roppant félelmetes, Még a dokumentum film is ami erről szólt ijesztőbb volt!*. Mindazok, akik a maximálisan adható 10 ponttal értékelték a filmet, egyöntetűen a félelmet kiváltó elemek miatt értékelték így, például: *1973-as film mind a mai napig félelmetes, Nagyon félelmetes volt! Remekbe szabott movie!!! Remek film, amit vártam, azt kaptam. Kellően rémisztő. Gyerekekkel senki se menjen. :).* Mindezekből jól látható, hogy a félelemkeltés az adatközlők értékelései alapján meghatározó összetevője a horrornak.

Az undorító, gyomorforgató jelenetekre vonatkozóan megjelenő nyelvi összetevők a következőképpen jelentek meg. 1 adatközlő 1 ponttal értékelte az undorító jelenet megjelenítését, például: *Ez nem horror, ez egy gyomorforgató undormány.* 2 adatközlő ennek a hiányát kiemelve adott 4 és 8 pontos értékelést, példaként a következőt hozom: *semmi gyomorforgató nem volt benne, még csak undorodni sem sikerült.*

9 adatközlő emelte ki a feszültségkeltést, ebből 2 adatközlő 10/1-es értékeléssel ennek hiányára mutatott rá: *a feszültség nincs rendesen felépítve.* 7 adatközlő pedig a feszültségkeltés megjelenését emelte ki: *végig fenntartja a feszültséget, feszült, folyamatosan tartja a nézőben a feszültséget.* Ezek az adatközlők 6, 8, 9 és 10 ponttal értékelték a horrort.

A hozzászólók értékeléseiben a karakterek kidolgozottságára vonatkozóan is jelentek meg nyelvi összetevők. Abban az esetben, ahol 5 adatközlőből mindenki 1 pontot adott, ott minden esetben megjelent a filmben szereplő karakterekre vonatkozó negatív vélemény. Például: *Konkrétan idegesítően bénák a szereplők a filmben., a kiscsaj nagyon gázosan viselkedik.* Mindössze 1 adatközlő 2 pontos értékelésében jelent meg az, hogy csak azért értékel így, mert tetszettek neki a szereplők: *Egyedül a színészek miatt két pont, mert ők legalább hozták*

a korrektet. Ezt követően, ahol 5, 6 és 7 pontra értékelték a filmet, különböző hozzászólások jelennek meg: *ebben a részben a szereplők nagyon unszimpatikusak voltak, jók a szereplők, A színészek egész jók, de kb ennyi a pozitív lista.* Az adatközlők 8, 9 és 10 pontos értékeléseiben csak olyan jellegű vélemény jelent meg, amely pozitívan nyilatkozott a szereplőkről, erre a következő példákat hoznám: *A karaktereket jól eltalálták, a gyerekek jól játszottak., A színészi játék oda van rakva rendesen.*

A filmek történetét, cselekményszálát illetően is voltak értékelések. 9 adatközlő értékelésében jelentek meg a történetre vonatkozó negatív megnyilvánulások, ebből 5-en 1 ponttal és 4-en 5 ponttal értékelték a filmet. Néhány példa a véleményekből: *semmi logika, vagy követhető szál., A történet zavaros, logikátlan, ellentmondásos.* Összesen 5 adatközlő értékelt filmet 10/6 ponttal, ebből 2 a történet érdekessége miatt, például: *horrorhoz köze nincs, 6 pont az (számomra)érdekes sztori miatt., ezzel szembe 3-an a történet kidolgozatlanságára helyezték a hangsúlyt, például: a sztori nem tiszta, mi miért történik.* Ezt követően 27 adatközlő jellemezte pozitívan a film történetét, ezt néhány példával szemléltetném: *A történet tetszett, érdemes ezt is megnézni., Jó film, érdekes történettel, ilyen rohadt erős alapsztorival akarva sem lehetne gyenge.* A 27 adatközlőből, 5-en 10/7, 6-an 10/8, 7-en 10/9 és 9-en 10/10 pontot adtak.

Mindössze 5 hozzászóló értékelésénél jelent meg a vér mint összetevő, ebből 3 esetben a vér és a véres jelenetek megjelenésére adott pozitív értékelést, 8, 9 és 10 pontot, például: *Ha szerinted egy horror attól horror hogy tele van vérrel, hát ebben volt bőven.* Ezzel szemben 2 adatközlő, akik 8 és 10 ponttal értékelték, azt emelték ki pozitívként, hogy nem volt benne vér: *Vér nélkül borzongat., Nincs tele vérrel.*

11 adatközlőnél volt megfigyelhető a brutális jelenetek értékelése. Érdekes, hogy 5 adatközlő esetében a brutalitás megjelenítése mindig negatív véleményt hozott, de értékelésben megfigyelhető volt, hogy 3 adatközlő 1 ponttal, 1 adatközlő 7-tel és 1 adatközlő 10 ponttal értékelt a filmet a negatív vélemény ellenére is. Erre a következő példákat hozom: *teljesen felesleges transzírozás, eszetlen mészárlás, brutális jelenetek.* Majd 2 adatközlő esetében pozitívként jelentek meg a brutális jelenetek megjelenítése: *kreatív módon ölnek meg benne emberek.* 4 adatközlő brutális jelenetek hiányát emelte ki és ezért adott rá magasabb pontszámot, 4-ből 3 adatközlő 10 pontot, 1 adatközlő 7 pontot adott. Ezeket a következő példákön keresztül mutatom be: *Nem szétvágott szájakkal és levágott testrészekkel ijesztget., itt még más is volt, nem csak az agyatlan hentelés, ami a mostani "horror" filmeket jellemzi.*

Ezt követően 12 hozzászóló tért ki a film kiszámíthatóságára a kommentjében, ezek minden esetben negatív megjegyzések voltak: *Elég ócska, kiszámítható fordulatokkal, ez a rész eléggé kiszámítható volt, A film vége kiszámítható.* Ahogy az a 1. táblázatban is látható, ez az

összetevő a 8 és 9 pontos értékeléseket leszámítva ugyanúgy megjelent a legalacsonyabb (1 pont) pontszámoknál és a legmagasabbnál (10 pont) is. 25 adatközlő értékelésében jelent meg az az összetevő, hogy a film unalmas volt és nem kötötte le a figyelmüket, ez 1-10-ig, minden pontszámnál megjelenik. Például: *Be kell valljam: Untam!, Nekem ez egy nagy 0 volt, egy semmi, dögunalom.*

Majd 21 értékelésben volt megfigyelhető az *izgalmas* kifejezés megjelenése, ez minden esetben 7 és annál magasabb pontszámoknál jelent meg a következőképpen: *Meglepően izgalmas Végig izgalmas, a nézőt a székéhez szegező kiváló alkotás.*

21 adatközlő, a horrorokban megjelenő nyomasztó hangulat és atmoszféra érzését írták le, például: *rendkívül nyomasztó és frusztráló a hangulata az egésznek, nyomasztó atmoszféra azon a szinten van ahol kell., Végig nyomasztó.* Mindez egységesen pozitív elemként említve jelent meg a 5, 7, 8, 9 és 10 pontos értékelésénél. A filmek képi világára vonatkozó megjegyzés 17 adatközlő értékelésében jelent meg, például: *10/6 de csak a látvány miatt, képi világgal minden rendben, látványos darab.* 15 adatközlő helyezte a hangsúlyt a filmben hallható zenékre, hanghatásokra, ezek az adatközlők 7 vagy attól magasabb pontszámmal értékelték a filmeket. Példaként a következőket hozom: *A zene, hangok, mindent imádok., A filmzene egyszerűen zseniális.*

A paranoiát 3 adatközlő említette meg 9 és 10 pontos értékelésekkel: *Az utolsó képkockáig fennáll a paranoia, ami maximálisan indokolt is, egymás iránt érzett paranoia.,* érdekes, hogy ez az összetevő a kérdőíves kutatásban sehol nem jelent meg.

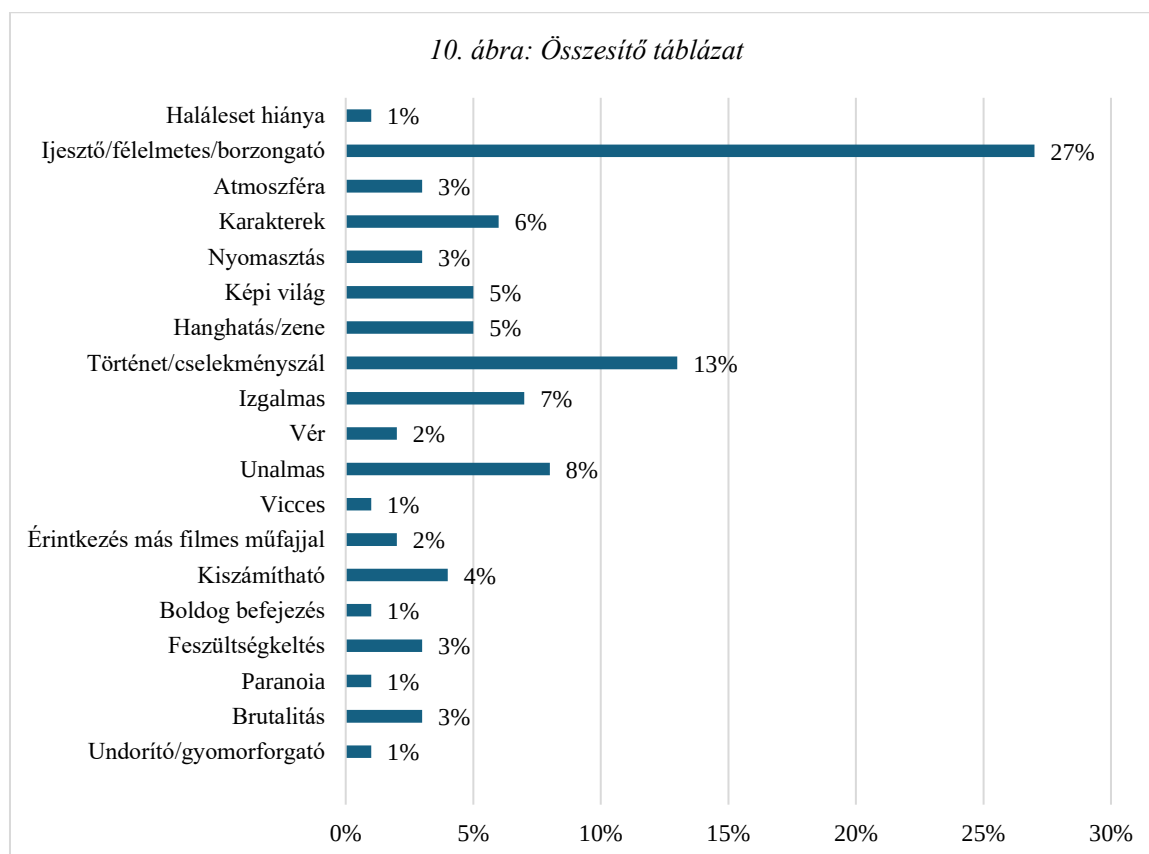
A filmnézők értékeléseiben 7 esetben megfigyelhető volt, hogy más filmes műfajok is megjelennek a horror kapcsán, ez megjelenik a horrorfilmmel foglalkozó tudományos munkákban. (l. bővebben 2.2 A horrorfilmek tudományos megközelítései) 1 adatközlő 4 ponttal értékelt a filmet és kiemelte, hogy ez számára egy másik filmes műfaj lenne: *max misztikus thrillernek felel meg.* 1 adatközlő 6 ponttal értékelt, ebben az esetben ismét azon volt a hangsúly, hogy nem érzi horrornak: *Inkább thriller, mint horror szerintem.* Egy másik adatközlő 9 pontos értékelésénél a következőképpen jelent meg egy másik műfaj: *A filmtörténet egyik legjobb sci-fi horror alkotása.* 4 adatközlő az értékelés során két szempontból értékelt, ketten kiemelték, hogy nem tartják horrornak: *szerintem thriller inkább, A legjobb thriller amit valaha láttam, en nem tartom horrornak.* Két adatközlő pedig a következőképpen: *A világ leghatásosabb sci-fi horrorja., Ez az egyik alapköve a sci fi horror műfajnak.* A hozzászólók értékeléseiben nem került kifejtésre, hogy miért sorolták máshova az általuk értékelt filmet.

Két kommentelő 10 pontos értékelésében a horrorban megjelenő humort emelte ki: *Volt benne humor, tetszett, hogy lehetett nevetni.* Ez érdekes abból a szempontból, hogy a

tudományos munkákba is megjelenik mint a horror egyik összetevője (l. bővebben 2.2 A horrorfilmek tudományos megközelítései), viszont a kérdőívet kitöltők esetében a horrorfilmekben megjelenő humor periférikus elemként jelent meg (l. 8. ábra).

Csupán 1 kommentelőnél jelenik meg a haláleset hiánya az értékelések során, ez a következő: *szerintem alapjába véve volt egy nagy hibája az egésznek: Nem hal meg benne senki???* *Egy igazán jó horrorba mindenki meghal!* Az adatközlő 6 ponttal értékelte a filmet. Ez abból a szempontból kiemelkedő, hogy a haláleset mind a tudományos munkákban, mind a kérdőíves vizsgálat során (l. bővebben 7. ábra ismertetése) is a prototipikus elemek közé volt sorolható. Ez feltételezhetően azzal magyarázható, hogy a Port.hu oldalt használók számára a horrorfilmek esetében a haláleset már evidenciává vált és nem emelik ki külön.

A következő összetevő a film boldog befejezésére vonatkozott, erről 1 hozzászóló – aki egyébiránt 5 ponttal értékelte az adott filmet – a következőt írta: *Milyen horrorfilm ez hogy jó a vége??* Ez az eredmény érdekes, tekintve, hogy a kérdőíves vizsgálat hasonló eredmény hozott a horrorfilmek boldog befejezését illetően (l. bővebben 8. ábra ismertetése).

A fentebb látható, összesítő ábrán szeretném bemutatni a nyelvi összetevőket tartalmazó táblázat adatait összesítve. Jelen esetben már nem különítem el a számos értékelések alapján,

csak a kommentekben megjelenő nyelvi összetevők eloszlását mutatom be. Ahogy az a 10. ábrán látható, az oldalon értékelő filmnézők csupán 1%-a értékelésében jelent meg a haláleset mint a horrorfilm egyik eleme, a következőképpen: *Viszont szerintem alapjába véve volt egy nagy hibája az egésznek: Nem hal meg benne senki??? Egy igazán jó horrorba mindenki meghal!.* Az általam vizsgált értékelő hozzászólások között 27%-ban jelent meg félelemkeltésre vonatkozó kifejezés, ami vagy a félelmetes elemek hiányát vagy azoknak a meglétét emelte ki, például: *Szuper horror, végre féltem moziban!????, Nem csoda hogy 32éves, szinte elaludtam rajta, a mai horrorok sokkal félelmetesebbek., Az egyik legjobb horror....van benne sok pazar és rémisztő jelenet.....eddig ennél a horrornál még nem láttam jobb horrort.* 3%-ban a hozzászólók a horrorfilm atmoszféráját említették: *1979-ben készült és olyan atmoszférája van, amivel a mai napig abszolút megállja a helyét, sőt minden más horrorfilmet maga mögé utasít., Remek az atmoszférája.* Az értékeléseket írók 6%-a a filmekben megjelenő karakterek kidolgozottságát vagy képességeit hangsúlyozta, példaként a következőket hoznám: *A karaktereket jól eltalálták., De ebben a karakterek nincsek rendesen felépítve., Sajnos értelmesebb dolgokban, mint például hihető karakterek, továbbra se sikerült eredményt elérni.* A nyomasztó érzést az adatközlők mindössze 6%-a írta le hozzászólásában, például: *Nincs ezzel a filmmel semmi baj, nagyon is élvezhető, végig fennmarad a nyomasztó hangulat, nekem nagyon tetszett., Tetszett a film. Végig nyomasztó film volt.* Ezt követően az adatközlők 5%-a a látvány, a képi világ fontosságára tette a hangsúlyt, ezt a következő példákkal szemléltetem: *Szépen volt fényképezve., Jó példa arra, hogy CGF⁵ nélkül is lehetett látványos filmet készíteni., A látványvilág, a fényképezés nagyon jó.* A horrorfilmekben hallható zenét az értékelők 5%-a említette meg: *a zene nagyon zseniális benne:), A zene rengeteget hozzátesz., A filmzene meg egyszerűen zseniális.* A hozzászólásokban 13%-ban megtalálható volt a történetre és a cselekményszálra vonatkozó nyelvi elem, a következőképpen: *Az alaptörténet nem olyan bárgyú mint sok horrornál., ennek legalább van egy érdekes története, A történet zavaros, logikátlan, ellentmondásos.* A kommentelők 7%-a használta az izgalmas kifejezést az általuk értékelt horrorfilmekre, például: *Sokadszorra újranezve is izgalmas, Hú nagyon izgalmas, megdöbbentő rész volt., Nagyon ötletes és izgalmas, teljesen leköti az ember figyelmét.* Csupán 2%-ban jelentek meg a hozzászólásokban a vérrel kapcsolatos megjegyzések, erre a következő példákat hozom: *ez a film inkább a vér miatt durva, nincs tele vérrel, de amúgy rendben van., Vér nélkül borzongat.* Az értékelések 8%-ában unalomra utaló kifejezésekkel jellemezték az adott horrorfilmet. Például: *Nagyon-nagyon unalmas volt., méla unalom.* Az adatközlők

⁵ CGI: Computer-Generated Imagery, számítógép segítségével létrehozott vizuális effektek, képek.

mindössze 1%-a pozitívan nyilatkozott a horrorfilmekben megjelenő humorról, például: *Tetszett hogy nevetni is lehetett.* Az adatközlők 2%-a megkérdőjelezte az adott műfaji besorolást, és kifejtette, hogy a filmet inkább egy másik filmes műfajba sorolná, vagy a horror megjelöléshez még hozzácsatolt egy másik műfajt is: *Valahogy nem volt igazán rémisztő. Inkább thriller, mint horror szerintem., A legjobb thriller amit valaha lattam, en nem tartom horrornak., max misztikus thrillernek felel meg. köze nincs a horrorhoz., Ez az egyik alapkőve a sci fi horror műfajnak.* Az általam vizsgált hozzászólók kommentjeiben 4%-ban jelent meg vélemény a kiszámíthatóságot illetően, például *Szinte mindent fontosabb történet ki lehetett előre találni., Az ijesztős részek is mind kiszámíthatóak., Ebben a filmben is voltak hibák mint a kiszámíthatóság.* Az adatközlők 1%-a horrorfilm pozitív befejezésével kapcsolatban kommentelt: *Milyen horrorfilm ez hogy jó a vége??.* Az összegyűjtött hozzászólások 3%-ban a feszültségkeltésre és annak hiányára irányuló megjegyzéseket tartalmaztak. például: *feszültségből annak ellenére sincs hiány, hogy kevés a „klasszikus” ijesztés benne., a feszultsegfaktor nagyon eros, a feszültség nincs rendesen felépítve.* Az adatközlők 1%-a paranoia megjelenését írta le: *Az utolsó képkockáig fennáll a paranoia, ami maximálisan indokolt is, paranoiás hangulatot teremt.* Ezt követően az adatközlők 3%-a brutalitással kapcsolatban írt értékelést. Például: *Egy szadista állat fogja magát, és változatos módon, extrém kegyetlenséggel végez emberekkel., Attól, hogy nem szaggatnak szét benne 2 percenként egy embert, még igenis jó film ez., hát én nem csípem a mostanában kiadott agyatlan csak a hentelesre kihegyezett „horror” filmeket.* A filmértékelő oldalon vizsgált hozzászólások 1%-ban jelent meg az undorkeltésre vonatkozó kifejezés, például: *Még csak undorodni sem sikerült., ez nem horror, ez egy gyomorforgató undormány.*

5. Konklúzió

Jelen dolgozat a tapasztalati alapú tudásra összpontosított, arra, hogy a horrorfilm a laikus befogadók számára, milyen összetevők mentén különül el más filmes kategóriáktól. Mint a diagrammokon látható a horrornak a laikus, tapasztalati alapú tudásra építkező befogadók számos jellemzővel írták le a horror kategóriáját. Az eredményekből erőteljesen látható és kiemelkedik, hogy az adatközlők a horror meghatározó elemként a félelemkeltést jelölték meg. Mind ez látható volt a kérdőíves vizsgálat eredményeinél és a port.hu portálon végzett kutatás eredményeinél is, mindegyik ábránál a legmagasabb arányban volt fellelhető. A kérdőíves kutatás esetében a definíció kérdésénél kiemelkedően magas arányban volt ezzel definiálva a horrorfilm. A horrorfilmekben megjelenő történetek összetettsége és érdekessége szintén olyan elemként merül fel, ami laikus filmnézők szerint összetevője a horror kategóriájának. Továbbá, mind a két kutatásban hasonlóan megjelentek a horrorfilmekben megjelenő brutalitással és direkt erőszakkal kapcsolatos elemek, az esetek nagyrészt ez nem kívánatos elemként jelent meg. A véres, undorító, gyomorforgató jelenetek mind periférikus elemként jelentek meg a kutatások eredményeiben. Az eredményekben atmoszférateremtés, annak eszközei például a hang- és képhatások egyaránt összetevőként mutatkoztak meg. A horrorfilm összetevői mellett mind a két kutatásban megjelentek olyan szemantikai jegyek, amelyek nem csak a tartalomra irányultak, hanem a film technikájára vagy készítésére. Ilyenek voltak az előbb említett atmoszférateremtő eszközök, a film címe, filmes plakát, előzetest megjelenítő válaszok.

A kutatás során fellelhetőek voltak olyan elemek, amelyek csak a kérdőíves kutatás esetében jelentek meg, többek között a horrorfilmekben megjelenő gyilkos és gyilkosság. Ez a horrorfilmek tudományos megközelítésében is alkotóelemként jelent meg és a kérdőíves kutatás során majdnem minden válaszban előkerült. Ezzel szemben meglepő eredményként szolgált az, hogy ez a Port.hu portálon nem jelent meg olyan sűrűséggel, mint összetevő. A port.hu-n végzett kutatás során csupán egy helyen került megemlítésre a haláleset, ebben az esetben a haláleset hiánya lett kiemelve. Továbbá a romantika és a romantikus szálak szintén csak a kérdőíves kutatás eredményeiben jelent meg.

A Port.hu portálon végzett kutatás eredményei között megjelent az *unalmas* kifejezés, minden esetben negatív elemként. Ennek során mégis olyan elemként vált láthatóvá, ami a filmeket értékelő hozzászólók 10-es skálán adott válaszaiban mindenhol megjelent.

A humor, periférikus elemként jelenik meg, mind a két kutatás eredményeiben. A kérdőíves kutatás során az adatközlők, a humor egy nem kívánatos elemként adták meg. A port.hu-n

végzett kutatás során viszont olyan eredményként látható, ami a vicc horrorfilmben való megjelenését pozitívumnak tekinti. Ez érdekes abból szempontból is, hogy a horrorfilmekkel foglalkozó tudományos munkákban is szerepel, mint lehetséges összetevő.

A port.hu weboldalon végzett kutatás eredményeiben megjelentek olyan összetevők, amelyek a horror más műfajokkal való átfedéseire reflektáltak, ez megjelenik a horrorfilmek tudományos vizsgálataiban is, viszont erre nem jött eredmény a kérdőíves kutatás során.

Összeségében kimondható, hogy a horror nem alkot homogén kategóriát, számos összetevőt foglal magába. Az adatközlők által megadott összetevők egységesen alkotják a horror kategóriáját, figyelembe véve azt, hogy bizonyos összetevők közelebb állnak a prototipikus példányhoz és vannak olyanok, amelyek távolabb állnak tőle, de ugyanúgy a kategóriába tartoznak.

6. További kutatási lehetőségek

A téma sokrétűsége a továbbiakban is kínál lehetőségeket a kutatás folytatására. A szociometriai adatok mentén való vizsgálat újabb eredményekkel szolgálhat. Érdeemes lenne megvizsgálni, hogy az életkor és a legmagasabb végzettség eloszlása szerint hogyan változnának a kapott eredmények. Ezenfelül érdemes lehet a nemek szerinti eloszlás tekintetében vizsgálni a kapott adatokat, ehhez szükséges újra megosztani a kérdőívet, és csak férfi adatközlőket kérni a kitöltésére, hogy reprezentatív képet kapjunk. A horrorfilmnézési szokásokkal kapcsolatos kérdések szerinti kiértékelés is segíthet abban, hogy árnyaltabb meghatározást lehessen felállítani a horror kategóriájáról. Továbbá újabb eredményeket hozhat, ha az összes kapott adat aszerint kerül elemzésre, hogy a laikus filmnéző milyen attitűddel viszonyul a horror műfajához. Emellett érdemes lenne egy újabb kutatással arra rákérdezni, hogy a filmes tanulmányokban megemlített, a horrorfilmhez tartozó alkategóriák mennyire ismertek a laikus filmnézők számára, miszerint különítik el ezeket egymástól, vagy a határ ezek között a laikus filmnéző tapasztalati tudásában elmosódik.

7. Bibliográfia

- Cherry, Brigid 2009. *Horror*. Routledge, London. 52.
- Forceville J. Charles 2010. The Routledge Handbook of Multimodal Analysis. *Journal of Pragmatics* 42: 2604–2608
- Gyuricza Katalin 2016. Az intertextualitás tanításának lehetőségei az anyanyelvi oktatásban. *Anyanyelv pedagógia* 9: 34–35.
- Hámori Ágnes 2017. Diskurzusműfaj, séma és forgatókönyv: A „vicc” műfaj sémájának jellemzői és kiépülési dinamikája a társas interakciókba. *Magyar Nyelv* 113: 311–219.
- Kawin, Bruce F. 2012. *Horror and the Horror Film*. Anthem Press.
- <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1gsmz16> (utolsó letöltés 2024. 11. 09)
- Kiefer Ferenc 2007. *Jelentélmélet*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 85–88.
- Kuna Ágnes – Simon Gábor 2017. Műfaj, szövegtípus, szövegfajta, Nézőpontok, kategóriák, modellek a szövegnyelvészeti kutatásban. *Magyar Nyelv* 113: 257–275.
- Ngazizah, Durotol 2021. The use of diegetic sounds in building a jump scare in the a quiet place (2018) movie. *CLLiENT (Culture, Literature, Linguistics, and English Teaching)* 3.2: 19.
- Prohászková Viktória 2012. The Genre of Horror. *American International Journal of Contemporary Research* 2: 132–42.
- Simon Gábor 2017. Áttekintés a műfajkutatás tendenciáiról és lehetőségeiről. Útban egy kognitív szemléletű műfajelmélet felé. *Magyar Nyelv* 113: 146–166.
- Sotiris, Petridis 2019. *Anatomy of the Slasher Film: A Theoretical Analysis*. McFarland & Company, Inc, Publishers, Jefferson, North Carolina. 5.
- Stephen, Shapiro – Mark Storey 2022. The Cambridge Companion to American Horror. In: Darryl Jones (ed.): *Occult Horror*. Cambridge University Press
- Tolcsvai Nagy Gábor 2006. A szövegtipológia megalapozása kognitív nyelvészeti keretben, in Tolcsvai Nagy Gábor (szerk): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Tinta Kiadó, Budapest. 64–90.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2008. Topik és szövegtípus, in Tátrai Szilárd–Tolcsvai Nagy Gábor (szerk): *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Tinta Kiadó, Budapest. 43.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2017. Prototípuselv és kategóriaszerkezet a szövegtipológiában. *Magyar Nyelv* 113: 276–289.

8. Források

Az (2017)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/az-it/movie-183999?token=81254f8d977e1e5da181f8b68267ce55> (letöltés dátuma: 2024. 10. 26)

Az: Második fejezet (2019)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/az-masodik-fejezet-it-chapter-two/movie-205436>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 26)

Az ördögűző (1973)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/az-ordoguzo-the-exorcist/movie-8229>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 26)

A kör (2002)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-kor-the-ring/movie-46976>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 26)

A dolog (1982)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-dolog-the-thing/movie-37669>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 26)

Démonok között (2013)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/demonok-kozott-the-conjuring/movie-139774>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 36)

Démonok között 2 (2016)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/demonok-kozott-2-the-conjuring-2/movie-172319>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 27)

Démonok között 3 - Az ördög kényszerített (2021)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/demonok-kozott-3-az-ordog-kenyszerített-the-conjuring-the-devil-made-me-do-it/movie-215046> (letöltés dátuma: 2024. 10. 27)

Az apáca (2018)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/az-apaca-the-nun/movie-200536> (letöltés dátuma: 2024. 10. 27)

Az apáca 2 (2023)

<https://port.hu/adatlap/film/mozi/az-apaca-2-the-nun-2/movie-247776>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 27)

Annabelle (2014)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/annabelle-annabelle/movie-153752> (

letöltés dátuma: 2024. 10. 29)

Annabelle 2 – A teremtés (2017)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/annabelle-2-a-teremtes-annabelle-2-the-creation/movie-179730>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 29)

Annabelle 3 (2019)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/annabelle-3-annabelle-comes-home/movie-209742>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 30)

Nyolcadik utas: a Halál (1979)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-nyolcadik-utas-a-halal-alien/movie-14102>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 30)

A bolygó neve: Halál (1986)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-bolygo-neve-halal-aliens/movie-6346>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 30)

Végső megoldás: a Halál (1992)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/a-vegso-megoldas-halal-alien-3/movie-6923>

(letöltés dátuma: 2024. 10. 30)

Kedvencek temetője (1989)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/kedvencek-temetoje-pet-sematary/movie-41829>

(letöltés dátuma: 2024. 11. 02)

Kedvencek temetője (2019)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/kedvencek-temetoje-pet-sematary/movie-205186>

(letöltés dátuma: 2024. 11. 02)

Sikoly (1996)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/sikoly-scream/movie-2205> (letöltés dátuma: 2024. 11. 02)

Sikoly 2 (1997)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/sikoly-2-scream-2/movie-3459> (letöltés dátuma: 2024. 11. 03)

Sikoly 3 (2000)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/sikoly-3-scream-3/movie-50581> (letöltés dátuma: 2024. 11. 03)

Sikoly 4 (2011)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/sikoly-4-scream-4/movie-116847> (letöltés dátuma: 2024. 11. 03)

Fűrész (2004)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/furesz-saw/movie-66896> (letöltés dátuma: 2024. 11. 03)

Fűrész 2 (2005)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/furesz-ii-saw-ii/movie-70467> (letöltés dátuma: 2024. 11. 03)

Fűrész 3 (2006)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/furesz-iii-saw-iii/movie-79038> (letöltés dátuma: 2024. 11. 03)

Fűrész 4 (2007)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/furesz-iv-saw-iv/movie-88870> (letöltés dátuma: 2024. 11. 04)

Fűrész 5. (2008)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/furesz-v-saw-v/movie-95732> (letöltés dátuma: 2024. 11. 05)

Fűrész 6 (2009)

<https://port.hu/adatlap/film/tv/furesz-6-saw-vi/movie-104848> (letöltés dátuma: 2024. 11. 05)